

Т.В. Антонєць, аспірант

Житомирський національний агроєкологічний університет

СУЧАСНА СПЕЦИФІКА ІНВЕСТУВАННЯ В СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Аграрна реформа призвела до корінної зміни майнових відносин в сільськогосподарських підприємствах України. Внаслідок ринкових процесів в економіці корінним чином трансформувались умови організації аграрного виробництва, в тому числі і формування основного та оборотного капіталу. Процес інвестування в виробництво став більш складним та різноманітним, тому що нарівні з власними коштами підприємства отримали можливість в виробничому процесі використовувати залучений та позичковий капітал. Окрім того, держава теж не залишилась осторонь інвестиційного процесу, виступаючи, з однієї сторони, як правовий гарант, з іншої, як інвестор та сторона субсидування, що виконує функцію підтримки галузі. За таких умов перед аграрними підприємствами України постала вкрай складна двоєдина задача - визначення пріоритетів розвитку і побудова ефективної інвестиційної моделі, здатної забезпечити фінансування модернізації і нарощування виробничих потужностей. На розвиток такої моделі впливає цілий комплекс факторів: політико-економічні, соціальні, ефективність виробництва, можливість доступу на інші ринки й ін. Оцінюючи економічні умови сучасної господарської системи країни, відмітимо що для неї характерні певні економічні коливання: від стрімких темпів зростання – до їх суттєвого уповільнення. Основна ознака розвитку аграрного сектора національної економіки України сьогодні – це кризовий характер виробництва через невідповідність реальної соціально-економічної ситуації до ринкових реалій. Тому дослідження питання формування інвестицій в аграрному виробництві на даний момент є актуальним напрямком наукової роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інвестиційної діяльності досліджується в працях вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, таких, як: В.І. Бірман, І.О. Бланк, А.А. Пересада, Г.М. Підлісецький, В.В. Ковальов, П.Т. Саблук, М.І. Савлук, О.Ю. Стариков, Дж. М. Кейнс, О.Л. Смірнов та ін. Специфікою більшості наукових досліджень є їх узагальнююча характеристика інвестиційної діяльності, що ґрунтується на теоретичних положеннях. В динамічній

економіці питання постійного удосконалення теорії та практики інвестиційного механізму, в тому числі і для сільськогосподарських підприємств, вимагає постійних додаткових досліджень, що й зумовило спрямованість нашої наукової роботи.

Мета дослідження полягає у оцінці інвестиційної ситуації та визначенні тенденцій розвитку інвестиційної діяльності у сільському господарстві та описанні подальших перспектив розвитку інвестування галузі.

Виклад основного матеріалу. Сільське господарство України за природно-кліматичними умовами є одним з найбільш сприятливим для виробництва продуктів харчування та сировини для переробної промисловості. На даний момент потенціал аграрного сектора національної економіки використовується не ефективно, хоча і відіграє значну роль в національному виробництві. В загальному обсязі валової доданої вартості всіх галузей економіки в 2011 р. частка сільського господарства (включаючи мисливство та лісове господарство) склала 9,6 % (у 2010 р. – 8,7 %) [5].

Відмітимо, що сучасне виробництво в агропромисловому комплексі України, за рівнем розвитку, значно відстає від передових країн світу і ЄС. Головними проблемами формування виробничих відносин в сільському господарстві України на даний момент є наступні: низькій конкурентоспроможності продукції та її невідповідності міжнародним стандартам якості й безпеки; низькому рівні інвестицій і зростанні залежності від державного фінансування; низькій економічній ефективності сільськогосподарського виробництва порівняно з іншими країнами [16], використанні застарілих технологій; домінуванні в структурі експорту продукції з низьким рівнем переробки; катастрофічному падінні родючості ґрунтів і зростанні їх ерозії. Основними причинами низької інвестиційної привабливості аграрного сектору можна назвати наступні: непередбачуваність адміністративного регулювання цін і обмежень експорту; неефективні механізми державної підтримки сільгоспвиробництва, що включають захист внутрішнього ринку від імпорту низькоякісної продукції, систему стандартизації, а також санітарних і фітосанітарних заходів, систему субсидування та інших фінансових інструментів підтримки; відсутність ринку землі сільськогосподарського призначення [1].

У ринкових умовах господарювання для підприємств аграрного сектора економіки України одним із головних чинників розвитку виробництва є, за даними Держкомстату України в 2011 р., залучення інвестиційних і інноваційних ресурсів суб'єктами господарювання за

рахунок усіх джерел фінансування у сільське господарство, мисливство, лісове господарство склало 18,2 млрд грн інвестицій в основний капітал, що на 32,0 % більше, ніж у 2010 р. Питома вага інвестицій у зазначені види економічної діяльності становить 7,7 % від загальнодержавного обсягу інвестицій в основний капітал (у 2010 р. – 7,2 %). За рахунок коштів державного бюджету освоєно 317 млн грн, що становить 1,7 % інвестицій в основний капітал у цей вид діяльності. Слід зазначити, що вагому частку інвестицій у сільське господарство, мисливство, лісове господарство освоєно у рослинництві (71,0 %). У розвиток підприємств сільського господарства, мисливства, лісового господарства станом на 31 грудня 2011 р. вкладено 813,4 млн дол. США прямих іноземних інвестицій (наростаючим підсумком з початку інвестування), що становить 1,6 % загального обсягу прямих іноземних інвестицій в Україну [5].

Залучення іноземних інвестицій дасть змогу для стабілізації агропромислового комплексу та подальшого розвитку економіки галузі. В інвестуванні агропромислового комплексу України провідну роль відіграють Великобританія, США, Нідерланди та інші країни. Агропромисловий комплекс України має найкращі передумови для досягнення високої ефективності іноземних інвестицій. До таких передумов можна віднести: родючі ґрунти, географічне розташування, сприятливі для сільського господарства кліматичні умови, розвинута транспортна інфраструктура [3].

Відповідно до сучасних реалій, найбільш привабливою для сільськогосподарського підприємства формою залучення зовнішніх інвестицій в виробництво є формування спільних підприємств та стратегічних альянсів. Відповідно до такої форми залучення капіталу, інвестиції вкладаються в підприємства у вигляді внесків до статутного фонду підприємства. За такої ситуації інвесторами частіше всього, стають крупні промислові, агросервісні, іноземні та інші підприємства, що мають значний капітал та готові його вкладати в розширення бізнесу. За такої ситуації сільськогосподарське підприємство отримує новий організаційно-правовий статус та здійснює економічну діяльність з орієнтацією на корпоративну стратегію інвестора [2].

Традиційною і практично найбільш поширеною формою є залучення кредитних ресурсів комерційних банків та інших фінансових інвесторів. Джерелами кредитування є банки та інші фінансові організації. Але кредитування є досить дорогим ресурсом, що для сільськогосподарських підприємств не завжди доступний [4]. Сільське господарство – це той сектор економіки, де обов'язковою умовою господарської діяльності стає доступність кредитів, зокрема довгострокових, адже вони дозволяють

згладжувати сезонність виробництва. На даний момент ефективний механізм кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств не сформовано внаслідок відсутності цінних гарантів в галузі. На 2011 р в Україні функціонує 196 банків, але немає ні одного з них, який можна назвати аграрним, тобто в якому частка кредитів для сільського господарства у структурі кредитного портфеля становила б понад 50 %. Висока і кредитна ставка, яка робить позики дорогими для аграрного виробника – на січень 2011 р. середня процентна ставка на агрокредит у вітчизняній валюті становила 19,42 % [5].

Нами розглядається як досить проста форма, і варіант залучення інвестицій використання господарських договорів про спільну виробничу діяльність, при якій обмежений в коштах сільськогосподарський товаровиробник та фінансове міцне підприємство спільно фінансують виробничі витрати. При цьому досягається краще використання землі й виробничих сільськогосподарських потужностей, зберігаються робочі місця, а працівники отримують заробітну плату. Винагородою партнерам за понесені ними витрати матеріальних і грошових ресурсів є вироблена продукція. Частки кожного партнера в загальному обсязі продукції визначаються пропорційно їх внескам у спільну діяльність. Взаємовідносини між партнерами регулюються господарським договором про спільну виробничу діяльність [7].

Перспективною формою залучення інвестицій у сільське господарство є також спільна діяльність сільськогосподарських, агросервісних, промислових та інших підприємств у складі агропромислових фінансових груп. Хоча зараз такі групи в сільському господарстві відсутні, вже створена достатня законодавчо-нормативна база для їх поширення [6].

Важливу роль в процесі інвестування аграрного виробництва повинна відігравати і держава. Аналіз підтверджує, що окремі регіони України без державної підтримки не можуть самостійно вийти з економічної кризи, яка зумовлена регіонально-галузевою розбалансованістю агроекологічних систем, різким спадом виробництва основних видів сільськогосподарської продукції, диференціацією регіональних показників доходів підприємств, а звідси, і занепадом соціальної інфраструктури села та зменшенням трудової зайнятості.

Потребує удосконалення існуюча система дотацій сільськогосподарських підприємств у бік визначення пріоритетів розвитку тих галузей, на які має бути зорієнтована експортна стратегія розвитку сільського господарства. Постановами Кабінету Міністрів України від 2 березня 2011 р. № 181 та № 246 затверджено розміри виплат і порядок

надання державної підтримки галузі тваринництва на 2011 р. сільськогосподарським товаровиробникам всіх форм власності. Бюджетна дотація за вирощені та продані на забій і переробку переробним підприємствам тварин встановлена у таких розмірах:

- молодняк великої рогатої худоби – 1,5 грн за 1 кг живої ваги;
- свині (крім свиноматок і кнурів) – 1 грн за 1 кг живої ваги.

Бюджетна дотація за реалізоване на переробні підприємства молоко встановлена у розмірах: сільськогосподарським підприємствам – 0,35 грн за 1 кг у перерахунку на базисну жирність; фізичним особам – 0,3 грн. за 1 кг у перерахунку на базисну жирність. Також у поточному році передбачено часткове відшкодування витрат на закупівлю нової установки індивідуального доїння корів у розмірі до 5000 грн [5]. Ця дотація виплачується фізичним особам, які утримують не менше трьох ідентифікованих корів. Така система дотацій на даний момент не виправдовує себе через вирішення нею не глобальних проблем галузі, а підтримки одиничних елементів виробництва. Вище викладене окреслює лише окремі специфічні сторони сучасного стану українського села і цим не вичерпуються всі проблеми його розвитку на шляху відродження.

Висновки. В сільському господарстві України наявні інвестиційні ресурси в тих обсягах, які фактично реалізуються, не забезпечують не лише розширеного, але й простого відтворення. Для більшості вітчизняних аграрних підприємств основним джерелом інвестицій є їхні власні кошти. Як наслідок, у складному стані перебуває матеріально-технічна база сільського господарства. Все це призвело до того, що більшість сільськогосподарських підприємств – збиткові. Вони використовують застарілу техніку, а більшість обігових коштів спрямовується не на оновлення устаткування, а на його поточний і капітальний ремонт. Лише зміна інвестиційної привабливості та формування ефективного механізму розподілу капіталу може забезпечити зростання ефективності виробництва в аграрному секторі України.

Бібліографічний список:

1. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» Програма економічних реформ на 2010-2014 рр. / Комітет з економічних реформ при Президентові України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://static.zn.ua/img/st_img/2010/800/Programa_reform_FINAL_1.pdf
2. Калашнікова Т.В. Інвестиційне забезпечення розвитку аграрного сектору економіки / Т.В. Калашнікова // Економіка АПК. – 2009. – № 8. – С. 79.
3. Пурій Г.М. Інституційне забезпечення розвитку фінансового ринку // Г.М. Пурій. – Економіка АПК. – 2010. – № 2. – С. 95.
4. Тенденції

української економіки // Українсько-Європейський консультативний центр з питань законодавства. – 1999. – Вересень. – 82 с. 5. Україна у цифрах у 2011 році / упоряд. О.Г. Осауленко. – К.: Держ. служба стат. України, 2012. – 520 с. 6. Хвесик Ю.М. Оцінка ефективності інвестицій в АПК у регіональних господарських системах / Економіка АПК. – 2009. – № 12. – С. 64. 7. Швиданенко Г.О., Оголь О.В., Заїкіна В.В. Обґрунтування інвестиційних проектів у процесі трансформації форм власності: навч. посібник. – К.: КНЕУЛ. – 1998. – 172 с.

Антонец Т. Современная специфика инвестирования в сельское хозяйство Украины. В статье проведена оценка инвестиционной ситуации и определении тенденций развития инвестиционной деятельности в сельском хозяйстве. Описаны проблемы формирования инвестиций. Сделана характеристика основных вариантов инвестирования в отрасль.

Antonets T. Modern Specificity of investing in Ukraine countryside Improvement. In an article carried ynvestytsyonnoy evaluation of the situation and determining trends ynvestytsyonnoy development activities in rural farm. Opysаны problems generating investments. Made characteristic of major varyantov investing in the industry.